

גיליון זה של מערכות, המיוחד לבחינת מלחמת העולם השנייה כאבן דרך בחשיבה הצבאית, הנו ה-300 במניין גיליונות מערכות מאז 1939.

הורתה של יחידת מערכות - הוותיקה ביחידות צה"ל שמקימת רצף אחיד מאז 1939 - באמצע שנות ה-30. שנים אלה היו שנות גיבושו של הכוח העברי בארץ ובמהלכן כמו מספר יחידות לילגיות ובצידן נוצר בהדרגה הכוח המחתרתי במסגרת הארצית.

כוח צבאי זה, שהתארגן במציאות האפורה והמתסכלת של קיום במחתרת ושל הגבלות חמורות על האפשרויות לפעול, היה זקוק לפעילות הסברה שתעניק לו את טעם הקיום במציאות הקשה. כך נסללה הדרך למפעל הסברה בע"פ ולבמה מסבירה ומדריכה בכתב.

ההחלטה על ייסוד ביטאון צבאי נפלה במאי 1939, כשנה לאחר שהתארגן המטה הארצי של ההגנה, והמשימה הוטלה על כתפיהם של שניים: אליעזר לבנה ואליעזר (לסיה) גלילי, שעמד שנים רבות בראש בית מערכות. אל שני אלה, ששבו זמן קצר קודם לכן משליחות בת שנתים בלונדון, ובמהלכה רכשו ידע בתחומי צבא וביטחון ואף טוו קשרים עם אנשי מחשבה צבאית - הצטרף גרשון ריבלין, שלימים עמד גם הוא בראש בית מערכות.

לידתו של ביטאון מערכות הייתה בספטמבר 1939, והגיליון שהוכן מאז חודשי האביב עסק בנושאים אקטואליים שונים וביניהם גם בסכנת מלחמת העולם הקרבה. השנים הראשונות של מערכות היו כאמור שנות מלחמת העולם השנייה, ואנשי מערכות, לבד מעיסוקם בביטאון, שהוצאתו לאור סבלה מקשיי השעה, עשו שימוש בידע הצבאי שצברו בשמשם גם כמחלקת ההסברה של ההגנה, ובעיסוק בהסברה בע"פ.

המעורבות של מערכת "מערכות" במציאות הביטחונית מצאה את ביטויה לא רק בעובדת היותה מחלקת הסברה, אלא אף בקשר של נושאי הגיליונות למציאות הביטחונית. הגילי- ונות עסקו בנושאים כמו: מלחמה זעירה, מלחמה בערים, הגנת יישובים, אבטחת דרכים, הכוחות הערביים, סוגי כוח, מפקדות ומפקדים וכן פרשיות קרב ומורשת קרב. ראוי להעיר כי בעצם אותם ימי מלחמה התפרסמו מעל דפי מערכות תיאורים ואף ניתוחים של קרבות שהתחוללו באותם ימים ממש. בהקשר זה מעניין להביא קטעים ממאמר פרי עטו של אל"ם (מיל') לסייה גלילי - מי שעמד בראש בית מערכות במשך שנים רבות - העוסק במערכת נורמנדיה, ואשר ראה אור במערכות בדצמבר 1944.

גיליון זה הרואה אור יותר מ-40 שנה אח"כ, והעוסק גם הוא במלחמת העולם השנייה. מדגיש יותר מכל את הרצף של שנות העשייה הרבות שבמהלכן הרחיב בית מערכות את תחומי עיסוקיו, הוצאת הספרים עצמחה מתוכו, ושניצנינה נראו בראשית שנות האר-

בעים הניבה עד היום יבול של כ-350 ספרים, כולם בנושאי צבא, ביטחון, מורשת קרב והיסטוריה צבאית. חלקם ממשיכים מסורת בת שנים של כתבי מופת וספרים נוספים בעלי חשיבות לאיש הצבא וחלקם בסדרות חדשות כגון: סדרת מרכז כו"ר - שעיקרה עבודות מחקר של אנשי צבא; סדרת מרקם - אסופת מאמרים בנושא אחד; וסדרת זיכרונות איש מגן.

אל גלילי

מערכת נורמנדיה

במסע שחרור אירופה בקיץ ובסתיו 1944, בלטה חטיבה אחת של פעולת-קרב בליכוד המלא, הן מבחינת רציפותן של הפעולות בזמן ובמקום והן בהגיון הפנימי של התפתחותן. הפרק זה של קורות-המלחמה, הקרוב אלינו כל כך וכולו חוסס עדיין, נקבע השם "מערכת-נורמנדיה".

ספק הוא, אם ציבור הקוראים, - לא רק זה המכונה "ציבור-הקוראים-הרחב", אלא גם ה"צר" יותר, העוקב בתשומת-לב ובעירות מיוחדות אחרי מהלך מאורעות-המלחמה - אם חוג זה כבר הבחיר לעצמו במידה ראויה את עצם השתלשלות הפעולות במערכת-ענק גורלית זו ואת מקומה המכריע והמרכזי ב"מלחמת-המערב" כולה - ומשום כך גם בשלב האחרון כולה, של-התנופה, של כל מלחמת-העולם השנייה.

הנסיגון לעמוד על כך נעשה כאן רק בשרטוטים הכוללים ביותר, ללא כל כוונה שהיא לתאר במפורט את מהלך הקרבות, למצות את לקחם הסקטי העשיר או לנתח את זרכי הפלישה מן הים, את האסטרטגיה המדינית וכיוצא בזה. כן לא תעמוד הערכה זאת על כל פרק-ההכנה, כלומר תקופת הקמת "ראש החוף" - אלא תפתח כאילו מן האמצע, מראשית המאמץ הגדול ליציאה מתוך "ראש החוף" ולהפיכת קרבות-ההכשרה למערכה אמיתית על צרפת.

ותבוא נא פה הערת-אקדמה.

עם חידוש ההאבקות במערב קם כאילו לתחיה המבנה האיסטרטגי הכולל של מלחמת הברית נגד גרמניה בנוסח 1917-1914 (חזית-המערב בצרפת וחזית-המזרח ברוסיה וכן חזית איטליה). רבים חיכו לכך, שמעשיו שוב יתבלט בוודאי אותו ההבדל באמצעי הפעולה והאפשרויות הטקטיות (ועל כן - גם בקצב האיסטרטגי). שהסתמן במלחמת העולם הראשונה בין חזית-המערב לחזית-המזרח. אכן, הבדל מעין זה מן הנמנע שלא יהיה קיים כשהתנאים הניאוגרפיים והטקטיים שונים הם ממש "כמרחק מרחק ממערב". כי אינה דומה חזית בת מאות קילומטרים אחת** לחזית המשתרעת לאלפי קילומטרים. בחזית הראשונה תחסר האפשרות הן לתמרון הרחב ולהקפות, והן להתחמקות מקרב ולנסיגות לעומק - מכל מקום נתאים הנוכחיים של צבאות עממיים-המוניים, בני מיליונים. — — —

— אף לאור ניתוח איסטרטגי-היסטורי, נועד למערכה זו מקום בולט בהשתלשלות התורות הדוגמאות של איסטרטגיה דינמית. במשך שני דורות של תיאוריה איסטרטגית גרמנית היה "המטה הכללי הגדול" שואף להגיע, במרחבים הגיאוגרפיים ובתנאים הטכניים של מלחמה חדישה (ח), לידי יצירה-מחדש, של "מערכת-ההכחדה" הקלסית, בנוסח מערכת-קונדה, כביטוי להכרעה צבאית מוחלטת, שאין אחריה ערעור. על רעיון זה של הקפה איפרטיבית שלימה, שעקבותיה באה השמדת המוקפים באמצעי הטקטיקה והטכניקה, היתה מיוסדת תכניתו הנודעת של שליפן: (למלחמת-הכרעה נגד צרפת בראשית המאה הזאת; ומינה ינקו ה"מלקחים" הגרמניים המפורסמים שבשנותיה הראשונות של מלחמת-העולם הניכחית, כגולגוליהם הנמרצים והעקביים ביותר - בצורת עקיפה עמוקה מוחלטת משני האגפים, המסתיימת בכיתור שלם. אולם את מתן הדוגמה הבולטת ביותר לשימוש במיתודה החניבעלית בתנאי המאה העשרים מסר הגורל לא בשי צבאה של גרמניה, כי אם לחילות האמריקאיים-הבריטיים הקנדיים של צבא-הברית הפולש.

ומבחינה ידועה עוד הגדילו איונהאואר-מונטגומרי-ברדלי-דמפסי-קררר* את מעשיהם לעומת הסכימה "הרגילה" של קנה. חילו של חניבעל הצליח לבסוף ללפות את מערך הצבא הרומאי משני אגפיו; ועל כן ניתן ביתר קלות (קודם לחילת-הפרשים של צבא-הכנענים, משני אגפיו, החוזרים מן הרדיפה; ואח"כ - לגרשי-הרגלים, האפריקאיים-הכנענים שבשני האגפים), להקיפו לבסוף גם מן העורף הקפה שלמה; - מעשה זה בוצע כשמרר כז צבא-חניבעל (הגלים ובני ספרד) מחויקי, תוך קרב כבד ונסיגה ידועה, מעמד בפני לחץ

מערכות
כסלו תשי"ה
דצמבר 1944